אישים באגרות הראי"ה

הרב ד"ר דב אריה (ברנהרד לייב) ריטר, רב רוטרדם

רבה של רוטרדם ומנהיג היהדות האורתודוקסית בהולנד · תרט"ו–תרצ"ו (1855–1935)

5 אגרות

דברי הרב קוק ודברי הרב שלמה אבינר, ונוסח האגרות המלא

igrot.shlomo-aviner.net

בקצרה

הרב ד"ר דב אריה (ברנהרד לייב) ריטר נולד בשנת תרט"ו ברייגנסדורף שבשלזיה. נסמך לרבנות בידי רבי יצחק אלחנן ספקטור ורבי שמשון אורנשטיין מקאליש, ולמד גם בבית המדרש לרבנים בברסלאו. היה רבה של רוטרדם ומנהיג היהדות האורתודוקסית בהולנד, ונודע בעמדותיו העקרוניות: עזב את משרת הרבנות במחאה על נישואי התערובת, והיה מן הראשונים שחשפו את זיוף הירושלמי על סדר קדשים. נפטר בכ"ו בכסלו תרצ"ו (1935).

באגרת מתר"ע שמו כתוב "מוהרא"ל ד"ר ריטטער", ולכן נרשם בעבר כ"הרב אברהם לוי ריטר". "אר"ל" הוא כנראה "ארי' ליב", כלומר הרב דב אריה ריטר עצמו, שהיה אז אב בית הדין של רוטרדם.

הרב קוק על הרב דב אריה ריטר

בשנת השמיטה תר"ע (ראו בפרשת שמיטת תר"ע והיתר המכירה) הרב קוק כותב לרב ריטר שיש לתמוך גם באיכרים שמשתמשים בהיתר ונמנעים ממלאכות שמן התורה (כרך א', אגרת רנג). בימי "דגל ירושלים" (ראו בפרשת "דגל ירושלים") כתב הרב ריטר מכתב גלוי שבו טען ש"הפרש גדול" יש בין השקפותיהם, והרב קוק מבקש: "יעמידני נא מר על האמת על איזה נקודה הוא מכוין" (כרך ג', אגרת תתצד). בהמשך הודיע הרב ריטר שירחיב את העבודה, ושישלח צירים בשם "דגל ירושלים" לאסיפה בציריך (כרך ג', אגרת תתקלב; כרך ג', אגרת תתקמא). הרב קוק מונה אותו גם בין "רבנים יראים מפורסמים" שאפשר לסמוך על הכשרם (כרך ד', אגרת אקנג).

האגרות

כרך א', אגרת רנג: על השובתים בשמיטה: יש לתמוך גם באיכרים שמשתמשים בהיתר ונמנעים ממלאכות שמן התורה. ועל שמן שומשום {{parshiyot/sesame-oil}} בפסח.

"מוהרא"ל שליט"א ד"ר ריטטער, אבד"ק ראטטערדאם והמדינה"

כרך ג', אגרת תתצד: על מכתבו הגלוי של הרב ריטר: הרב קוק מבקש לדעת על מה בדיוק "הפרש גדול" בין השקפותיהם.

"יעמידני נא מר על האמת על איזה נקודה הוא מכוין"

כרך ג', אגרת תתקלב: לבנו הרצי"ה: הרב ריטר הודיע שירחיב את עבודת "דגל ירושלים".

"מראטערדאם הודיעני ד"ר ריטער נ"י שיאחז דרכו להרחיב את עבודתנו"

כרך ג', אגרת תתקמא: לבנו הרצי"ה: הרב ריטר ישלח צירים בשם "דגל ירושלים" לאסיפה בציריך.

"הרב ריטער נ"י כתב לי שמשמה ישלח צירים בשם דגלנו הקדוש"

כרך ד', אגרת אקנג: אל הרב זילברמן בצפת: גבינה הולנדית עם הכשר מרבנים כמו הרב ריטר בחזקת כשרות.

"והרב ד"ר ריטר מרוטרדם"

ראו גם

הפרשה: "דגל ירושלים". (לפרשה)

תולדות הרב דב אריה ריטר. ("רבי דוב אריה ריטר", המכלול)

נוסח האגרות – עם ביאור

5 האגרות שבהן נזכר הרב דב אריה ריטר, לפי סדר הכרכים, כל אחת עם התמצית שלה. הביאור משולב בתוך נוסח האגרות: בסוגריים מרובעים, באות קטנה ועל רקע תכלת. הוא אינו חלק מלשון האגרת

אגרות הראי"ה – כרך א' – אגרת רנג

תמצית האגרת

תאריך ומקום: ז' טבת תר"ע - יפו **נמען:** הגאון ר' אברהם לוי ריטר, אב בית דין רוטרדם

על השובתים בשמיטה: יש לתמוך גם באיכרים שמשתמשים בהיתר ונמנעים ממלאכות דאורייתא, כי זה עולה להם ביוקר. על שמן שומשום בפסח: ביפו סמכו על היתר בית הדין, ובירושלים החמיר בית הדין של החסידים. הרב קוק הניח להם, ודן אותם לכף זכות כגדר בפני הפריצים.

עיקרי הדברים

- תמיכה גם בעובדים לפי ההיתר.
- שמן שומשום בפסח - מחלוקת עם בית דין החסידים.
- משלוח 'שבת הארץ'.

נוסח האגרת עם ביאור

ב"ה[1], עה"ק[2] יפו ת"ו[3], ז' טבת תר"עין.

שלו'[4] רב מקודש לכבוד הרב הגאון צדיק ונשגב, גדול בישראל ובאדם, מוהרא"ל[5] שליט"א[6] ד"ר[7] ריטטער, אבד"ק[8] ראטטערדאם והמדינה יצ"ו[9].

אחדשה"ט[10].

זה זמן כביר שקבלתי מכתבי כ"ג[11] שי' וע"ד[12] שובתי שביעית, נתרבו עכשו קצת שובתים גמורים ע"י[13] השתדלותו של ידידי הגאון ר"י דוד שי'[14], רידב"ז[15]. [הרידב"ז, רב צפת, שהתנגד להיתר המכירה ועודד שמירת שמיטה גמורה] אמנם איני מסכים על דרכו, שהוא מערער על המתנהגים ע"פ[16] הוראת חכמים, ויש בזה משום ביטול מצות ישוא"י[17] ולעז ראשונים [ויש בזה ביטול מצוות יישוב ארץ ישראל והוצאת שם רע על הרבנים הראשונים שהתירו] אבל בעצם הענין ניחא לי טובא, שימצאו שומרים גמורים כדת תוה"ק[18] בלא הפקעה, אבל ע"ד[19] התמיכה ראוי לתמוך ג"כ[20] את העובדים שמונעים עצמם ממלאכות של תורה, כדת ההוראה, שעולה להם בדמים יקרים, ולעניים הוא דבר גדול. והשי"ת[21] יעזור את שאר עמו, ויקרב גאולה לנחלתו במהרה.

וע"ד השמן שומשמין. [פולמוס שמן השומשום: הרב קוק ובית דינו התירו שמן שומשום בפסח, ובית דין החסידים בירושלים אסר] פעה"ק[22] והמושבות החונים על דגלי, כמובן סמכו כל יראי ד' על ההוראה הפשוטה, שיצאה מבד"צ[23] דידן, ולא מנעו שמחת יו"ט[24] הקי[25]. אבל בירושת"ו[26] עמדו בד"צ[27] החסידים על דעתם, והנחתי להם שלא להכנס עוד בויכוחים שאינם עושים פירות. והנני דנם לכף זכות, שמחשבתם לגדור בפני פריצים המבקשים רק להקל, והשי"ת יאר עינינו בתוה"ק[28].

הנני שולח בזה לכ"ג ידידי את ס' "שבת הארץ", [ספרו של הרב קוק על הלכות שביעית, שיצא לאור בתר"ע] יקבלהו באהבה, והי'[29] ז"ש[30] כנפשו ונפש ידי"ע[31] דוש"ת[32],

הק' אברהם יצחק ה"ק

1. ב"ה - ברוך השם
2. עה"ק - עיר הקודש
3. ת"ו - תבנה ותכונן
4. שלו' - שלום
5. מוהרא"ל - מורנו הרב רבי שמות שמתחילים באותיות א, ל (למשל: אברהם + לוי) - הפירוש המדויק תלוי בשם האדם
6. שליט"א - שיחיה לאורך ימים טובים אמן
7. ד"ר - דוקטור
8. אבד"ק - אב בית דין קהילת
9. יצ"ו - ישמרה צורה ויחייה
10. אחדשה"ט - אחרי דרישת שלומו הטוב
11. כ"ג - כבוד גאונו
12. וע"ד - ועל דבר
13. ע"י - על ידי
14. שי' - שיחיה
15. רידב"ז - רבי יעקב דוד בן זאב
16. ע"פ - על פי
17. ישוא"י - ישוב ארץ ישראל
18. תוה"ק - תורתנו הקדושה
19. ע"ד - על דבר
20. ג"כ - גם כן
21. והשי"ת - והשם יתברך
22. פעה"ק - פה עיר הקודש
23. מבד"צ - מבית דין צדק
24. יו"ט - יום טוב
25. הק' - הקטן
26. בירושת"ו - בירושלים תבנה ותכונן
27. בד"צ - בית דין צדק
28. בתוה"ק - בתורתנו הקדושה
29. והי' - והיה
30. ז"ש - זה שלום
31. ידי"ע - ידידו עוז
32. דוש"ת - דורש שלומו ותורתו

אגרות הראי"ה – כרך ג' – אגרת תתצד

תמצית האגרת

תאריך ומקום: כ"ג תמוז תרע"ח - הרוגייט **נמען:** הרב דב אריה ריטר, רב רוטרדם

הרב קוק מבקש לברר באיזה עניין יש 'הפרש גדול' בין השקפותיהם. אם מדובר בשיתוף עם 'עוברי תורה' - כל יסוד ההסתדרות הוא להתארגן לבד. איגוד יראי ה' לבניין הארץ הוא 'היסוד היותר נכון' לתשובה הכללית, שבה תלויה הגאולה. הרב קוק מקווה שהרב ריטר יעמוד בראש.

עיקרי הדברים

- בירור המחלוקת.
- התארגנות נפרדת.
- תשובה כללית.

נוסח האגרת עם ביאור

ב"ה[1], כ"ג תמוז תרע"ח[2], מרחץ האראגייטה. [כ"ג בתמוז תרע"ח (1918), הרוגייט (Harrogate), עיירת מרפא בצפון אנגליה]

שלו'[3] וברכת עולמים, יהיו יחדיו תמים, לראש צדיק תמים, הרב הגאון המפורסם, גדול שמו בישראל, רב פעלים מו"ה[4] דב ארי' ד"ר[5] ריטער [הרב ד"ר דב אריה (ברנהרד) ריטר, רבה הראשי של רוטרדם] שליט"א[6] הגאבד"ק[7] ראטרדאם והמדינה יצ"ו[8].

אחדשה"ט[9] באה"ר[10].

יקרת מכתבו הגלוי דהדרת כתר"ה[11] שליט"א הגיעני. אמנם חתומים לי הם לעת עתה דברי קדשו, אשר כתב שהפרש גדול יש בין ציורינו. יעמידני נא מר על האמת על איזה נקודה הוא מכוין. הלא בענין ההשתתפות עם סיעה שעוברי תורה עומדים בראשה, הלא זהו כל היסוד של ההסתדרות שלנו, ["דגל ירושלים", התנועה שייסד הרב קוק בלונדון] שנהיה מתארגנים באגודה עומדת לבד, בכל הטכסיסים הנדרשים להסתדרות כללית, הראויה לתפוס מקום בישראל, ולהיות מוכרה בכבוד השפעתה גם אצל אוה"ע[12]. ואם מצד המצב הזמני, הלא עינינו נשואות לישובה של אה"ק[13], ברוח ד' אשר על עם קדשו, ובקדושת ברית תורת אמת וחיי עולם אשר נטע בתוכנו לעד. וזהו דבר שהוא נדרש מאד להיות ההתאגדות הכללית של כלל ישראל מתחזקת עליו.

ולענין ההכשרה אל גאולה וישועה, התלויה ודאי הרבה בתשובה כללית, הלא האיגוד של יראי ד' וגדולי התורה והיראה הטהורה בראשם לבנות בית ישראל על אדמת הקודש, הוא היסוד היותר נכון לתלות עליו את כל התוצאות של השפעת צדיקי הזמן וגדוליו על הכלל, לרומם קרן ביראת ד' ובכל תיקוני החיים, להשיב לב בנים אל אביהם שבשמים [על פי מלאכי ג, כד] גם בכל מקום שהם, כדי שיהיו מוכשרים לקבל אור חסד ד' אשר יגביר על יראיו, וד' יושיע ציון, וזרע עבדיו ינחלוה ואוהבי שמו ישכנו בה. [על פי תהלים סט, לו–לז]

אקוה שהדר"ג[14] יצא בראש המחנה הקדוש החיל אשר נגע ד' בלבם, [על פי שמואל א י, כו] שהם תל"י[15] הולכים ורבים להיות דוגלים על דגל קדשנו, הזוכרים מרחוק את ד' וירושלים תעלה על לבם [על פי ירמיהו נא, נ – הפסוק שנבחר למוטו של "דגל ירושלים"] תמיד, ומבין המצרים יראנו בישועתו בקרוב.

והי'[16] זה שלו' כנה"ר[17] ונפש ידי"ע[18] חותם בכל חותמי ברכות,

הק' אברהם יצחק ה"ק

---

1. ב"ה - ברוך השם
2. תרע"ח - השנה תרע"ח (1917/1918)
3. שלו' - שלום
4. מו"ה - מורנו הרב
5. ד"ר - דוקטור
6. שליט"א - שיחיה לאורך ימים טובים אמן
7. הגאבד"ק - הגאון אב בית דין קהילת
8. יצ"ו - ישמרה צורה ויחייה
9. אחדשה"ט - אחרי דרישת שלומו הטוב
10. באה"ר - באהבה רבה
11. כתר"ה - כבוד תורתו רום הדרתו
12. אוה"ע - אומות העולם
13. אה"ק - ארץ הקודש
14. שהדר"ג - שהדרת גאונו
15. תל"י - תודה לא-ל יתברך
16. והי' - והיה
17. כנה"ר - כנפשו הרמה
18. ידי"ע - ידידו עוז

אגרות הראי"ה – כרך ג' – אגרת תתקלב

תמצית האגרת

תאריך ומקום: כ"ז טבת תרע"ט **נמען:** בנו, הרב צבי יהודה

צרות היהודים בארצות שונות מרעישות את הלב. לאגודת ישראל בשווייץ: יתאחדו בכמה ענפי עבודה, אבל התנועה צריכה לעמוד בפני עצמה. הציונות החילונית לבדה לא תמצא מפתח לא לנשמת האומה ולא ללב האומות. מירושלים כותבים מכתב אחר מכתב שיבוא - הוועד הכללי, הרב צבי פסח פרנק, בית הדין של הפרושים, ור' נ"ג בראדער, שמבטיח פרנסה ואין התנגדות. הרב חרל"פ 'הולך בגדולות' ומציע לקחת 600 תלמידים לישיבה, אבל אין כעת אפילו מאה מוכשרים; צריך תחילה לקבץ כספים ולבנות בניין. מאמר שהתקבל לאסוף פסימי מדי, ויבקשו מהכותב לסיים במסקנה אופטימית. אין להקדים מעשים לפני ההתפשטות הרוחנית והמספרית - 'לא נוציא פרי בוסר'.

עיקרי הדברים

- צרות היהודים.
- אגודת ישראל - עצמאות התנועה.
- הזמנות מירושלים.
- הישיבה - בהדרגה.
- לא להקדים מעשים.

נוסח האגרת עם ביאור

ב"ה[1], כ"ז טבת עטר"ת[2]. [כ"ז טבת תרע"ט (1919), בלונדון. האגרת לבנו, הרצי"ה, שישב אז בסנקט גאלן]

בני מחמדי שליט"א[3], עברו ימים מספר שהייתי צריך כבר לכתב לך, ונתעכבתי מפני הטרדות והמניעות. ת"ל[4] על החוה"ש[5] אשר עמנו, כן קבלנו מהתם מכתבים [משם – מארץ ישראל (ארמית)] מבשרים שלומם וטובם. צרות אחינו בארצות שונות [הפרעות ביהודי פולין ואוקראינה בסוף מלחמת העולם הראשונה ובמלחמת האזרחים ברוסיה] הרעישו את לבבנו, ובעוה"ר[6] אין לנו דורשים ומבקשים, המסורים באמת אל התביעות של הצדק, וממרום ומקודש ישלח עזרו להרגיע עם עני ודל המיחל לחסדו.

מאגודת ישראל דשווייץ הגיענו מכתב ע"ד[7] איחוד עמם. [סניף "אגודת ישראל" בשווייץ הציע להתאחד עם "דגל ירושלים"] מובן הדבר שבכמה ענפי עבודה נוכל להתאחד עמם, כי סוף סוף יש בינינו קרבה לבבית רבה, אבל מעמד תנועתנו היסודי מוכרח הוא להיות עומד בפני עצמו בצביונו וחופשו, והמזכירים את ד' אל יתנו דמי לו עד יכונן ועד ישים את ירושלים תהילה בארץ. [על פי ישעיהו סב, ו–ז]

הגדולות שאנו צריכים ללכת בהן, הנן לע"ע[8] גדלות רוח ושאיפה כבירה, שעתידה להתגשם במפעלים גדולים בעז"ה[9]. ויסוד הכל לרומם את תנועת התחיה לגובה הקודש שלה, כי הציוניות החילונית כשהיא לבדה לא תוכל למצוא את המפתח לא לנשמת האומה ולא אפילו ללב האומות, שיש בהן ניצוץ של הכרת הכבוד של שם ד' אלהי ישראל, ע"י[10] הארת אורו של ספר הספרים עליהם באיזו צורה עכ"פ[11]. ובשביל כך אנו צריכים לעבודתה של האידיאה הירושלמית, [רעיון "דגל ירושלים"] שלא תוכל

להתפרנס כי אם מקיבוץ עממי גדול של עם תורת ד' בלבם המכרעת את כל הויתם כלפי הקודש, שזהו העומק הטבעי של עם ד' השואף לארץ קודשו.

מירושלים כותבים מכתבים אחר מכתבים בזירוז לבא אצלם. [ההזמנה לכהן כרבה של ירושלים, שקיבל לאחר שובו לארץ בתרע"ט] עיקר העסקנים בזה הם אנשי הועה"כ[12], [ועד העיר הכללי ליהודי ירושלים] והם אומרים שהכל מסכימים. רבנים אחדים חתמו גם הם על המכתב האחרון, כמו הרצי"פ[13] פראנק [הרב צבי פסח פרנק] נ"י[14], וחותם בד"צ[15] דפרושים [בית הדין של עדת הפרושים (האשכנזים הלא-חסידים) בירושלים] הונח נוסף על באי כח ת"ת[16] ע"ח [תלמוד התורה "עץ חיים"] וב"ח ומאה שערים [תלמוד התורה וישיבת "עץ חיים", בית החולים "ביקור חולים" ושכונת מאה שערים] והרבנים השייכים לזה. ורנ"ג בראדער [הרב נחמן גדליה ברודר, מראשי הוועד הכללי "כנסת ישראל" בירושלים] כתב עוד מכתב מיוחד בהרחבה ומבטיח שאין לי מה לדאוג כלל, לא מצד מצב הפרנסה, שמוכנים לתקן בכבוד הראוי אי"ה[17], ולא מצד התנגדות, כי כולם עונים בחפץ טוב והסכמה. והדבר נחוץ לדבריהם להקדים. וגם מדברי כבוד אאמו"ר[18] שי'[19] [אביו של הרב קוק, ר' שלמה זלמן קוק, שגר בירושלים] במכתבו נראה שמסכים ע"ז[20]. רק ממכתבו של יש"ר[21] נ"י נראה איזה בקורת ותנאים שאין בהם דבר ברור. בתי' תחי'[22] כתבה שש"ח שי' נוסע לירושת"ו[23] [בתו של הרב קוק כתבה שר' שאול חנא (ש"ח) קוק, אחיו של הרב קוק, נוסע לירושלים לברר את תנאי ההזמנה] לברר הדברים שמה במקומם, ומסתמא יכתב בקרוב, ודי' ינחנו בדרך ישרה. הרב חרל"פ[24] [הרב יעקב משה חרל"פ] שליט"א [הרב יעקב משה חרל"פ, תלמידו של הרב קוק בירושלים] לא הזכיר מזה במכתבו האחרון, אע"פ[25] שאין די באר לגעגועיו, אבל הוא הולך בגדולות ביחש המעשים, יותר ממה שהמציאות מרשה כעת. למשל כתב שאסע לערים הגדולות ואקח עמדי לא פחות משש מאות תלמידים ליסוד הישיבה האידיאלית שלנו. [הישיבה המרכזית שתכנן הרב קוק לייסד בירושלים, לימים ישיבת "מרכז הרב"] השמעת כח מדמה נשגב מה, והיכן אפשר לקחת כעת אפילו מאה מוכשרים כהוגן, ואיך אפשר לארגנם להספיק צרכיהם לשעה עד שיתבסס איזה דבר.

מחשבתי ע"ד הישיבה היא שנסוב במעשים את האידיאל הזה, ליסד תחילה יסוד לקבץ כוחות כספיים, לבנות בנין הדור, להראות את החזות גם כלפי נטילי הזהב [העשירים – על פי איכה ד, ב] ולפתח את הענין במשך הזמן בעה"י[26] והוא שי' דורש מהפכה פתאומית. ונראה שזהו הדבר המעכב עליו שלא לגלות את דעתו ע"ד הענין של ירושלים. כי הדברים הרגילים קטנים הם בעיניו, וביחוד אחר שהורגל כבר לשמע פתגמים מפוצצים מצד אנשי החול שלנו, שאינם כ"כ[27] מצמצמים את דבריהם בגבולים של האמת, שלכה"פ[28] היה ראוי לעשות כן לשם הטנדנציה.

מב"ט[29] קבלתי מאמר ולצערי אינו ראוי כלל למטרתנו, הוא אמנם מאמר אומנותי, אבל פיסימי עד קצה האחרון. בכ"ז[30] חושב אני לשלח לו בעדו איזה סכום, ולבקש שיגמרהו ע"פ[31] כשרונו להאיר בו איזה מסקנא אופטימית שחושב אני שיש בידו לפי כשרונו לעשות כן. בכלל הנני נבוך ע"ד המאסף [קובץ מאמרים שתכנן הרב קוק להוציא לבירור רעיון "דגל ירושלים"] ע"פ החדשות של רעיון הנסיעה הקרובה בעה"י, והנה כבר כתבתי לך כמה פעמים שחושבים אנו שתשתדל לבא אלינו פה במוקדם היותר אפשרי. יתן ד' ונזכה לנסע ולבא שלם ביחד למחוז חפצנו הקדוש. תמיהני שלא הודעתני אם אתה משתדל כבר בהכנה הנדרשת לזה.

ע"י ההתרחבות של עבודת תנועתנו הירושלמית התעורר המזרחי, שהיה נרדם, [תנועת "המזרחי" באנגליה] לצאת לפעולה, בכ"ז אין זה דבר מעכב את מהלכנו כלל, ולדידי אפילו זה הצד של התעוררותם הבא מתוך קנאת סופרים ג"כ[32] לטובה הוא, אע"פ שאין בה בתנועה זו, שאינה מיוחדת לתחית הקודש ואינה כוללת את הכלל שמחוץ לגבולי הציוניות, ואינה בת חורין לעצמה כראוי, לפי מצבה בהווה, אותה האידיאליות המקפת הקדושה והבריאה, שאנו שואפים אליה ושנקוה בע"ה[33] להשיגה ע"י התנועה הירושלמית בהרמת דגלה, בכ"ז אי אפשר להתעלם מכל צדדיה החיוביים.

כבר הנני חושב ע"ד קונגרס ארצי פה, כשיסודרו קצת יותר קבוצות ויוארו הדברים מהמחשכים שאחרים מאפילים עליהם. הנורמה של הנחת הדעת הופרעה קצת על ידי ההתנפלות על בני ישובנו הישן, שבאמת סוף סוף הם נושאים בקרבם את היסוד היותר אמיץ בעדת ד'. מחאתי על זה לא היתה כ"כ פומבית, שלא רציתי זה כדי שלא להרחיב את הפרץ, בכ"ז היתה מפורסמת במקצת, ואחדים מצדדים שונים מצאו להם חפץ להגדילה. בכ"ז אין ענין זה כי אם אפיזודה במהלך הענין, אבל עיקר מגמתנו הלא הוא השלו'[34] האמיתי וההרמוניה השלמה של האומה, שאי אפשר להם לבא במילואם כי אם ע"י ההתרוממות העליונה של רוח חיי הקודש המפעם בתולדתה ואור חי העולמים השורה בקרבה ומעודד את רוחה לקראת עתידה הנאדר בקודש, ואם ירצו אנשי החול ללכת דוקא בקטנות לא יעלה בידם חפצם, כי ביד חזקה יתפרץ הרוח ונצדק קודש.

ע"ד ההצעה של ההתחברות בין האגודות הארציות שלנו, שיבא איזה ציר מפה לשווייץ, או להיפך, כעת עדיין השעה מוקדמת, לפי הנראה הענין צריך עדיין התפתחות וסדר מעשי. עיקר עבודתנו כעת הרי צריכה להיות מוקדשת להתרחבות הרעיון והתפשטות האגודות בארצות שונות, ואי אפשר להביא את עצמנו בחוג מעשי קודם התכשרות האמצעים. בעלי רעיון ומחשבה בהירה וחזקה יכירו, שאין ראוי לנו לפי מגמתנו הקדושה להיות נמהרים לדחוק את השעה במעשים דוקא כי אם להכשיר את ההסתדרות עד שתהי'[35] ראויה להשפעה רבה ומעשים כבירים. מראטערדאם הודיעני ד"ר[36] ריטער נ"י [הרב ד"ר ברנרד (דב) ריטר, רבה של רוטרדם שבהולנד] שיאחז דרכו להרחיב את עבודתנו. ואם כי בין הרבים העובדים עמנו נמצאות דעות שונות בסיבת ההכרח של ההסתדרות בכלל, אלה פונים לימין ואלה לשמאל, בכ"ז נקוה שהרעיון הכללי כל מה שיתברר יותר יהיה רוח החיה באופני התנועה. וישור הדבר אפשר להיות רק אם לא נוציא פרי בוסר לקפוץ מעשים לפני ההתפשטות הרוחנית והמספרית בקיבוצים.

הנני חותם בכל חותמי ברכות לך יקירי ולכל אהובינו ודו"ש[37], כנה"י[38] ונפש אביך מצפה אשרך כל הימים,

אברהם יצחק ה"ק

1. ב"ה - ברוך השם
2. עטר"ת - השנה תרע"ט (1918/1919) - כתובה במילה "עטרת"
3. שליט"א - שיחיה לאורך ימים טובים אמן
4. ת"ל - תודה לא-ל
5. החוה"ש - החיים והשלום

6. ובעוה"ר - ובעוונותינו הרבים
7. ע"ד - על דבר
8. לע"ע - לעת עתה
9. בעז"ה - בעזרת השם
10. ע"י - על ידי
11. עכ"פ - על כל פנים
12. הועה"כ - הועד הכללי
13. הרצ"פ - הרב רבי שמות שמתחילים באותיות צ, פ (למשל: צבי + פנחס) - הפירוש המדויק תלוי בשם האדם
14. נ"י - נרו יאיר
15. בד"צ - בית דין צדק
16. ת"ת - תלמוד תורה
17. אי"ה - אם ירצה השם
18. אאמו"ר - אדוני אבי מורי ורבי
19. שי' - שיחיה
20. ע"ז - על זה
21. יש"ר - יישר (כח)
22. תחי' - תחיה
23. לירושת"ו - לירושלים תבנה ותכונן
24. חרל"פ - הרב יעקב משה חרל"פ (תלמידו של הרב קוק)
25. אע"פ - אף על פי
26. בעה"י - בעזרת השם יתברך
27. כ"כ - כל כך
28. שלכה"פ - שלכל הפחות
29. מב"ט - שם אדם - דורש פענוח
30. בכ"ז - בכל זאת
31. ע"פ - על פי
32. ג"כ - גם כן
33. בע"ה - בעזרת השם
34. השלו' - השלום
35. שתהי' - שתהיה
36. ד"ר - דוקטור
37. ודו"ש - ודורש שלום
38. כנה"י - כנפשו היקרה

אגרות הראי"ה – כרך ג' – אגרת תתקמא

תמצית האגרת

תאריך ומקום: י"א אדר שני תרע"ט **נמען:** בנו, הרב צבי יהודה

אין הרב קוק יכול להגיע לאסיפה בציריך, כי הרשיון יתעכב שבועות; הרב ריטר ישלח צירים בשם 'דגל ירושלים'. ועד יפו ביקש שישוב במוקדם, ובירושלים עומדים על דעתם; ליפו השיב שאינו יכול להכריע מרחוק. הנסיעה מתעכבת בעיקר בגלל הרצי"ה, ועליו להשתדל ברשיון כדי לבוא מהר; אולי יגיעו לארץ לפני פסח.

עיקרי הדברים

- אין נסיעה לציריך.
- יפו וירושלים.
- הרצי"ה יזדרז ברשיון.

נוסח האגרת עם ביאור

ב"ה[1] י"א אד"ר[2] עטר"ת[3].

בני יקירי שליט"א[4], תל"י[5] על החוה"ש[6] אשר עמנו פה, וב"ה[7] על מכתבי השלו'[8] אשר יגיעונו מא"י[9], משלומם וטובם. יחנינו השי"ת[10] לשוב בקרוב לאה"ק[11] ולחדות בנועמו בשמחת עמו ונחלתו.

הרבה השתדלתי להשיג רשיון לנסע לציריך, אבל הדברים יגעים ואי אפשר שיצא הרשיון אל הפועל כי אם בעוד איזה שבועות בערך, והזמן דחוק. ע"כ[12] א"א[13] שאהי'[14] נוכח בהאסיפה שמה. הרב ריטער [ראו (כרך ג', אגרת תתצד)] נ"י[15] כתב לי שמשמה ישלח צירים בשם דגלנו הקדוש, ד"י[16]. ע"י[17] הרעיון של הנסיעה דחיתי את כל עניני הכתיבה אליך ואל ידידינו העסקנים במדינה בענין הסתדרותנו הקדושה. אקוה שיודיעו לנו כל דבר שורש והחלטות עקריות שלהם.

מיפו קבלתי אמש מכתב מהועד שמה [ועד הקהילה ביפו, שביקש שישוב לכהן כרבה] בבקשה לשוב אליהם במוקדם. אמנם מירושלים המה המחזיקים ברעיון של קביעותנו שמה [ראו (כרך ג', אגרת תתקלב)] עומדים על דעתם. ונראה איך יפול דבר בעה"י[18]. ליפו כתבתי כי לא אוכל מרחוק להכריע הדבר, עד אשר יזכנו ד' לשוב ברחמיו ונראה מה שהוא יותר טוב בעד עניני כלל עמנו בעה"י. כמובן הננו מעוכבים כעת כמעט בעיקר הדבר בשבילך. כי אדיר חפצנו הוא שתבא במוקדם אלינו פה. ע"כ ראה נא להקדים להשתדל בעד הרשיון, כדי שתוכל לבא במוקדם. ותודיענו בדעפעשע אם יהי'[19] נחוץ לך בזה איזה מפעל מצדנו, כי הזמן נחוץ. ויה"ר[20] שיזכנו השי"ת לבא לאה"ק עוד על ימי חג הפסח הבעל"ט[21] בעה"י.

מפני חפצנו שיבא המכתב במוקדם היותר אפשרי לידך, הנני מקצר ואו"ש[22] וברכה כנה"י[23] ונפש אביך מצפה אשרך בתשועת ד' ואור טובו.

אברהם יצחק ה"ק

דר"ש[24] יקירנו הנכבד מהר"א[25] קמחי נ"י וכב"ב[26] שי'[27]. בקרוב אי"ה[28] אכתב לו. וכן ד"ש[29] כל אהובנו שמה, הר"מ[30] ויסבורד וביתו וכא"ל[31], ובית שטערנבוך שי', וכל דו"ש[32], כולם יתברכו בכט"ס[33].

הנ"ל

קבלנו את ד"ש ממר גודמן נ"י.

הנ"ל

---

1. ב"ה - ברוך השם
2. אד"ר - אדר ראשון
3. עטר"ת - השנה תרע"ט (1918/1919) - כתובה במילה "עטרת"
4. שליט"א - שיחיה לאורך ימים טובים אמן
5. תל"י - תודה לא-ל יתברך
6. החוה"ש - החיים והשלום
7. וב"ה - וברוך השם
8. השלו' - השלום
9. מא"י - מארץ ישראל
10. השי"ת - השם יתברך
11. לאה"ק - לארץ הקודש
12. ע"כ - על כן
13. א"א - אי אפשר
14. שאהי' - שאהיה
15. נ"י - נרו יאיר
16. ד"י - ד' ירחם
17. ע"י - על ידי
18. בעה"י - בעזרת השם יתברך
19. יהי' - יהיה
20. ויה"ר - ויהי רצון
21. הבעל"ט - הבא עלינו לטובה
22. ואו"ש - ואומר שלום
23. כנה"י - כנפשו היקרה
24. דר"ש - דורש שלום
25. מהר"א - מורנו הרב רבי שם שמתחיל באות א (כגון אברהם / אליהו / אהרן / אליעזר) - הפירוש המדויק תלוי בשם האדם
26. וכב"ב - וכל בני ביתו
27. שי' - שיחיה
28. אי"ה - אם ירצה השם
29. ד"ש - דרישת שלום
30. הר"מ - הרב רבי שם שמתחיל באות מ (כגון משה / מאיר / מרדכי / מנחם / מיכל) - הפירוש המדויק תלוי בשם האדם
31. וכא"ל - וכל אשר לו
32. דו"ש - דורש שלום
33. בכט"ס - בכל טוב סלה

אגרות הראי"ה – כרך ד' – אגרת אקנג

תמצית האגרת

תאריך ומקום: כ"ג טבת תרפ"ג - ירושלים **נמען:** הרב אברהם ליב זילברמן, צפת

גבינה הולנדית עם הכשר מרבנים יראים מפורסמים (הרב אונדרווייזר, הרב ד"ר ריטר מרוטרדם, רב האג) - בחזקת כשרות; בלי הכשר - אין לסמוך על כך שנהגו לאוכלה.

עיקרי הדברים

- גבינה הולנדית בהכשר.
- בלי הכשר - אסור.

נוסח האגרת עם ביאור

ב"ה[1]. ירושלים כ"ג טבת תרפ"ג[2]

לכבוד ידידי הרב הגאון וכו'[3] מו"ה[4] אברהם ליב זילברמאן שליט"א[5]

רב בעה"ק[6] צפת ת"ו[7] שלו'[8] וברכה באה"ר[9], ונאמנה. אחדשה"ט[10] קבלתי מכתבו היקר, ובדבר הגבינה ההולנדית, הדבר הוא כך: לאותם הגבינות המובאים משם, הנושאים עליהם "הכשר" מרבנים יראים מפורסמים, וכדומה להרב אונדרווייזר והרב ד"ר[11] ריטר מרוטרדם, [ראו (כרך ג', אגרת תתצד)] והרב דהאג, [רבה של האג] שידעתים לרבנים יראים ומפורסמים, הם בחזקת כשרות לאכילה. אבל גבינות המובאות משם, מבלי-הכשר, לא סמכינן אמה שנהגו לאכלם, כי יתכן שמפני אי-הידיעה או הפקירותא, נתפשטה אכילתם בהרבה מקומות, ואין לסמוך ע"ז[12]. כ"א[13] כשיש הכשר על הגבינות, מרבנים מפורסמים כהנ"ל[14], וכיוצא בהם.

והנני בזה ידי"ע[15] הדוש"ת[16] באה"ר, מקודש מירושלים

הק' אברהם יצחק ה"ק

1. ב"ה - ברוך השם
2. תרפ"ג - השנה תרפ"ג (1922/1923)
3. וכו' - וכולי (וכן הלאה)
4. מו"ה - מורנו הרב
5. שליט"א - שיחיה לאורך ימים טובים אמן
6. בעה"ק - בעיר הקודש
7. ת"ו - תבנה ותכונן
8. שלו' - שלום
9. באה"ר - באהבה רבה
10. אחדשה"ט - אחרי דרישת שלומו הטוב
11. ד"ר - דוקטור
12. ע"ז - על זה
13. כ"א - כי אם
14. כהנ"ל - כהנזכר לעיל

15. ידי"ע - ידידו עוז
16. הדוש"ת - הדורש שלומו ותורתו